

İçtimai Mesele ve Islahatçılar

LA QUESTION SOCIALE

et

LES REFORMATEURS

Yazan: Sadreddin Celal

Sadreddine Djélal

Akşam – Teşebbüs Matbaası

1338

TÜSTAV

İÇTİMAİ MESELE

I

İnsanlar, cemiyet halinde yaşamak mecburiyetinde olduklarından dolayı yekdiğerleriyle daimi münasebet halindedirler ve maddi ve manevi olan rabıta ve münasebetler gittikçe çoğalmaktadır. Aynı surette yeryüzünde mevcut muhtelif milletler arasında, gittikçe ziyadeleşen fikrî ve iktisadi bir müteakabil tâbiiyet vardır.

Bir cemiyet içinde, insanlar arasındaki münasebat mantıkî ise o cemiyette “ahenk ve intizam-ı içtimai” vardır ve binaenaleyh “içtimai mesele” mevcut değildir.

Halbuki bu münasebetler, bugünkü sermayedar cemiyetinde, aile, şehir, vilayet, millet ve cemiyet-i milel içinde, zıddiyetler, kanlı mücadeleler, kin ve nefretler, ızdırap ve sefaletler şeklinde tecelli ve tezahür ettiği içindir ki “içtimai mesele” mevcuttur ve hayat-ı içtimaiyenin yeni esaslar üzerine tekrar tanzim ve tensiki meselesi bütün vüsat ve ehemmiyetiyle mevzubahis olmaktadır.

Sayfa 3

Bu meseleyi nasıl halledeceğiz?

İlmî usul ile yani sebepleri tetkik ve izale etmek suretiyle: tabiatta, hayatta, hiçbir hadise, hiçbir faaliyet yoktur ki, kendisinden evvel gelen bir hadise veya faaliyetin tâbî'i olmasın...

İmkânı yoktur ki bir hadise; kendini icap ettiren amiller değiştirilince, yahut hazfedilince değişmesin veyahut mahvolmasın...

Tabiiyât sahasında böyle olduğu gibi içtimaiyat ilminde de böyledir. İçtimai bir vaka ilim haricinde değildir. Bugün şahidi olduğumuz içtimai musibetlerin, ferdî ve içtimai ızdırap ve sefaletlerin, kin ve nefretlerin, mücadelelerin, harplerin de muayyen sebepleri vardır.

“İlm-i içtimai”nin en mühim vazifesi bu sebepleri ortaya çıkarmak olmalıdır.

***

Biz, insanlar arasındaki münasebetten, insanların bütün içtimai faaliyetlerindeki münasebetlerini kastediyoruz: iktisadi, siyasi, ilmî, bedîî, dinî, ailevi. İlh...

Bunlar iktisadi münasebetleri; piyasaya hâkim olmak isteyen sermayedar yani işleticilerin işleyenler yani amele ile; sermayedarların, vücuda gelen içtimai servetleri tedavül ettirmek vazifesiyle mükellef olan “meyaneciler-mutavassıtlar”la; bu mutavassıtların alelumum küçük tüccarlarla, bu soyguncuların bütün müstehliklerle olan münasebâtını ve nihayet bütün

sayfa 4

bir cemaatin hayat mücadelesinde kendilerini zaruri bir surette ayıran bütün ihtilâfları halletmek için “müessesat-ı adliye” ile olan münasebetlerini ihtiva eder...

Biz burada yalnız iktisadi münasebetleri tetkik edeceğiz. Çünkü onlar bütün içtimai müesseselerin esasını teşkil ederler; cemiyetin hayatını temin ve idame etmekle mükellef olan onlardır. Daha açık söylemek icap ederse, cemiyetin hayat-ı umumiyesini tayin ve tahdid eden o cemiyetin iktisadi teşkilatıdır. Bu iktisadi teşkilat ile diğer içtimai müesseseler arasında gayet sıkı münasebetler vardır. Ve bir cemiyetin iktisadi teşkilatını değiştirmeden siyasi, adli ve terbiyevi müesseselerinde esaslı inkılap yapmak mümkün değildir.

Şimdi bu münasebetleri tetkike başlayalım:

Bugünkü cemiyet içinde iktisadi münasebetler mantıki midir, değil midir? Bu münasebetler, sefalet mi, yoksa umumi saadet şeklinde mi tecelli ediyor? İçtimai hayatta ahenk mi, yoksa ahenksizlik mi var? Bugünkü sermayedar tarz-ı idaresinin esas prensibi menfaat-i umumiye mi, yoksa menfaat-i şahsiye midir?

Beşeriyetin yekdiğerine hasım iki kısma ayrılmasını ve cemiyet içinde ızdırap ve sefaletin hüküm sürmesini, mâ-fevk-at-tabîa ve ilahi sebeplere atfetmek çok gülünç olur. Bütün bunlar, iktisadi münasebetlerin fena tanzim edilmiş olmasından ileri gelmektedir.

Mademki, servetin istihsal ve taksim tarzı bütün ızdırap

sayfa 5

ve sefaletlerin menşeidir, bu mekanizmayı teşkil eden muhtelif uzuvları nazar-ı tetkik ve tahlilden geçirmek icap ediyor.

İstihsal-i servet:

Mantıki ve adil bir surette teşekkül etmiş bir cemiyette istihsalin esası ve gayesi bütün beşerî ihtiyaçları tatmin etmek olacaktır.

Halbuki sermayedar tarz-ı istihsalin esas prensibi menfaat-i umumiye değil, menfaat-i şahsiyedir. İstihsal vasıtalarına malik ve sahip olan sermayedarların istihsalden yegâne gayeleri servetlerini daima ziyadeleştirmektir.

Bugün istihsalde hâkim olan menfaat hırsı ve anarşi; sınıf zıddiyet ve mücadelelerine, işsizlik ve sefalete müntehi olan kahtlık veya fazla istihsal buhran-ı iktisadilerini tevlit ediyor.

Halbuki ilmî ve mantıki bir surette tanzim ve tensik edilmiş bir cemiyette tatmin edilecek içtimai ihtiyaçların tabiat ve miktarını bildirecek istatistikler bulunacaktır.

Diğer cihetten, bugünkü cemiyette bilcümle istihsal vasıtaları –toprak, madenler, mevadd-ı iptidaiye, fabrikalar...– içtimai kıymetleri meydana getirenlerin elinde değildir. Belki istihsal mekanizmasında hiçbir faydalı rol oynamayan, kahtlık veya bolluk hasil etmek ve binaenaleyh menfaatleri icap ettirse halkı aç bırakmak iktidarına malik olan sermayedarların, patronların yed-i tasarruflarındadır.

Bu vaziyetin hakiki mesulleri şahıslar değil, belki “teşkilat-ı içtimaiye”dir.

sayfa 6

Çünkü sermayedarlar, patronlar ve tüccarlar, kendi iradelerinin haricinde bir muayyeniyet-i iktisadiye taht-ı tesirinde hareket etmek mecburiyetindedirler.

Bu hakikatten şu neticeyi çıkarabiliriz ki cemiyet içinde adalet ve hak esaslarının hâkim olması için sadece insanların insanîyetperver ve hakkîn olmaları kâfi değildir. Ve bugünkü vaziyet-i iktisadiye ekseriya iyi ahlaklı ve munis bir insanı, riyakâr ve vahşi bir muhtekir haline koymaktadır. Asıl mesele, bu rezaletleri mümkün kılan müesseseleri, mekanizmayı ortadan kaldırmaktır.

Tedavül-i servet:

Tedavül-i servetin uzuvları şunlardır:

1- Toptancı tüccarlar ki, bir cins emtiayı fabrikatörlerden doğrudan doğruya satın alırlar.

2- Yarım toptancılar ki, fabrikatörlerden veya toptancılardan birkaç cins mal satın alırlar.

3- Küçük perakendeciler ki, toptancılardan ve yarım toptancılardan birçok cinsten mal alırlar.

Bu mahsuller, bu emtia ne gibi şerait dahilinde tedavül ediyor? Müstahsiller ile müstehlikler arasında cereyan eden bu muamelelerde müstahdem insanların hepsi faydalı mıdır?

Bu suallere büyük bir katiyetle “hayır” cevabını verebiliriz.

Meselenin mahiyetine nüfuz edebilmek için bu tedavül mekanizmasını tetkik edelim:

Fabrikatör toptancıya sattığı eşya mukabilinde bir miktar para alıyor:

sayfa 7

bu para, mevadd-ı iptidaiye, amele ücreti ve masarif-i umumiyyeden başka diğer bir miktarı da temsil ediyor ki fabrikatörün keyfî bir surette zammettiği miktar onun temettüünü teşkil ediyor.

Toptancı da yarım toptancıya aynı mahsulü, fabrikatörden aldığı fiyat üzerine bir miktar daha zammederek satar ki bu zammettiği miktar onun temettüünü teşkil eder. Bu suretle emtianın fiyatı yükselir. Fakat kemiyet ve keyfiyet itibariyle kıymeti değişmez.

Sonra yarım toptancı, küçük perakendecilere malını toptancıdan aldığı fiyat üzerine kendi temettüünü temsil eden bir miktar daha zammederek satar.

Nihayet perakendeciler bu emtiayı “müstehlikler-müşteriler”e son bir zam ile satarlar ki bu da onların temettüünü teşkil eder.

İşte görüyoruz ki ihtiyacat-ı umumiye için lâzım olan bu eşya ve emtia, müstahsillerden müstehliklerin eline varmak için o kadar muhtelif ve lüzumsuz

ellerden geçiyor ki bu devirler eşyanın kıymetinin kaybolmasından ve fiyatının ziyadeleşmesinden başka bir netice vermiyor. Bu elden ele geçişler esnasında emtianın tâbi olduğu murakabeler, vezinler, tahkikler, büyük bir miktarda amele ve müstahdemîni işgal etmektedir. Bunların mesaisi hayat-ı içtimaiyeye faydalı eşya vücuda getirmeye yahut emtianın keyfiyet veya kemiyet itibariyle kıymetini tezyide sarf olunmamaktadır.

Fabrikatörler, toptancıların, perakendecilerin mallarını satmak için yapmaya mecbur oldukları mütenevvi ilânât masraflarını hesap

sayfa 8

edecek olursak ne kadar azîm bir meblağın boş ve lüzumsuz yere israf edildiğini görürüz.

Bütün bunların neticesi şudur: eşya ve emtiayı zavallı müstehlikler ekseriya yüzde üç yüz bir zamma tâbi olduktan sonra alabiliyorlar.

Bu fazla para ise, istihsal mekanizmasında faydalı bir rol oynamayan, bilakis tufeyli mikroplar gibi müstahsillerin ve müstehliklerin sırtından geçinen “mutavassıtlar”ın elinde kalıyor. Bu temettü miktarı; ekseriya sermayedarlar arasındaki rekabetin neticesine göre taayyün eder.

Fakat son zamanlarda, sermayedarlığın en çok inkişafa mazhar olduğu memleketlerde bu rekabet neticesi hasıl olan ziyanları nazar-ı dikkate alarak “kartel, tröst”ler halinde yekdiğeriyle bir takım ittifaklar akdetmek suretiyle aralarındaki rekabeti kaldırmaktadırlar.

Bu takdirde şüphesiz, istihsal mekanizmasında hiçbir faydalı rol oynamadıkları halde emtia fiyatının tezayüdüne sebep olan mutavassıtlar ortadan kalkmış, azîm masraflar ihtiyariyle ilânât yapmaya lüzum kalmamış oluyor.

Fakat bundan müstehlikler yine istifade edemiyorlar; çünkü bu sefer yekdiğeriyle anlaşılan sermayedarlar ve fabrikatörler, mutavassıtların aldığı temettüleri kendilerine hasrediyorlar. Yani neticede eşya fiyatı ucuzlamış olmuyor. Yalnız bazen daha ziyadeleşiyor: bu da bize gösterir ki, sermayedar tarz-ı idaresi içinde meydana gelen terakkiler, yine umum halkın aleyhine çıkıyor.

***

sayfa 9

Bu kısa tetkik ve tahlilimizin neticesinde Őu hakikate vasıl olduk ki, bilcümle istihsal vasıtalarına sahip olan sermayedarları alakadar eden yegâne Şey, temettüdüdür. Onlar kendi iradelerine tâbi olmayan bir muayyeniyet-i iktisadiye taht-ı tesirinde istihsalâtı azaltabilirler ve bu suretle hayat pahalılığına, işsizlik buhranına ve bi'n-netice milyonlarca insanların sefaletine sebep olurlar.

Bu sermayedar cemiyeti içinde, bunlara mani olabilecek hiçbir kuvvet mevcut değildir. Bu teşkilat baki kaldığı müddetçe bunun icabatı olan içtimai musibetler de yeryüzünden kalkmayacaktır.

Bütün milletlerin büyük bir ekseriyetini teşkil eden işçiler, hayat-ı içtimaiye için tamamıyla faydasız bir takım işler gören tufeyliler ordusunu beslemekle mükellef yeni zaman esirleridir. Sermayedarlar ve patronların elde ettikleri azîm temettüler işçilerin mukabili tediye edilmeyen mesaisini temsil ediyor.

İşte hulâsaten diyebiliriz ki:

Bugün milletlerin büyük ekseriyetini teşkil eden işçiler lehine halletmeye mecbur olduğumuz bir "içtimai mesele" mevcuttur. Çünkü cemiyet içinde insanlar mutasarrıflar ve gayr-ı mutasarrıflar, soyanlar ve soyulanlar, ezenler ve ezilenler diye iki zıt sınıfa ayrılmıştır; menfaatleri ve gayeleri yekdiğerine zıt olan bu iki içtimai sınıf mütemadi mücadele halindedir. Ve bugün şahidi olduğumuz bütün içtimai musibetlerin; sınıf ve millet ihtilafları şeklinde tecelli eden bütün mücadele ve harplerin, cemiyet-i beşeriyede

sayfa 10

hâkim olan adaletsizliğin, intizamsızlığın, ahenksizliğin ve anarşinin hakiki sebebi; sermayedar teşkilatıdır.

O teşkilat ki milletin çalışan ve ızdırap çeken ekseriyetini tembel ve sefih bir avuç sermayedara esir ve köle ediyor, ezdiriyor; o teşkilat ki bolluktan kahtlık çıkarıyor; bir kısım kalil imtiyazlı insanlara harikulade bir servet ve saadet, yüksek bir ilim, zahmetsiz ve eğlendirici bir sa'y bahşediyor, bütün çalışan halkı,

büyük yoksulluk ve derin bir sefalet ve cehalet; yıpratıcı bir sa'y içinde bunaltıyor, eziyor.

İşte o kadar iftihar ettiğimiz yirminci asır medeniyeti ve işte bu medeniyetin öz oğullarına, yapıcılarına reva gördüğü haksızlıklar ve işkenceler!

Artık bugün, bilhassa medeniyetin bütün çirkinliklerini, bütün riyakârlıklarını ve tezatlarını meydana çıkaran Cihan Harbi'nden sonra bu halin böyle devam edemeyeceği, bu içtimai sefaletlere çare-sâz olmak için bir takım tedbirler, çareler bulmak, yani bütün vüsat ve ehemmiyetiyle mevzubahis olan "içtimai mesele"leri halletmek lazım olduğu hakikatini artık bugün hiç kimse inkâr edemez. Fakat bu değişiklik lüzumunu tasdikte ittifak edenler bu "içtimai mesele"nin halli tarzlarında yekdiğerinden ayrılıyorlar. Çünkü herkes bu içtimai meseleyi temsil ettiği veya mensup olduğu içtimai sınıf menfaatine halletmek istiyor.

Burjuvazi sınıfına mensup müceddidler, bugünkü sermayedar tarzını değiştirmeksizin bir takım içtimai ıslahatlarla sefaletlere, intizamsızlıklara

sayfa 11

çare-sâz olmayı düşünüyorlardı. Halbuki proletarya sınıfının mümessili olan müceddidler daha ziyade inkılapçı zihniyetiyle hareket ediyorlar. Yani bütün bu sefaletleri ve ahenksizlikleri tevlit ettiği zâhir olan nizam-ı içtimaiyi bozarak yerine sulh ve saadeti temin edecek olan yeni bir "nizam-ı içtimai"yi koymak istiyorlar. Bunlar sosyalistlerdir.

13 Eylül sene 922

TÜSTAV

İÇTİMAİ ISLAHATÇILAR

2

Biraz evvel “içtimai mesele”yi mevzubahis etmiş ve bugünkü sefaletlerin ve harplerin hakiki sebebi sermayedar teşkilatı olduğunu izah ettikten sonra şu neticeye vasıl olmuşum:

İçtimai meselenin hallini, serbestî-i ticaret, serbestî-i sanayi, serbestî-i mesai... esaslarından bekleyecek olursak elde edeceğimiz netice umumi sefaletin, işsizlik buhranlarının tezayüdü ve nihayet ya içtimai inkılap, yahut bütün medeniyetin mahvından başka bir şey değildir.

Hatta sermayedar burjuvazinin mümessili olan hükümetler bile, Harb-i Umumi’yi senelerce devam ettirebilmek için, mesai, istihsal ve istihlâki tanzim etmeye ve bütün iktisadi ve fikrî hayatı sıkı bir kontrol altına almaya mecbur olmamışlar mıdır?..

İşte bu akıbeti tahmin eden açığız burjuva mütefekkirlerinden

sayfa13

bir kısmı –hatta harpten evvel– bir takım içtimai ıslahat ile bu felaketin önüne geçmek, seri adımlarla uçuruma veya inkılab-ı içtimaiye doğru giden cemiyeti, bir takım yarım tedbirlerle, suni vasıtalarla yaşatmak istiyorlardı. Bunların bu ıslahattan maksat ve gayeleri içtimai meseleyi milletin çalışan ekseriyeti lehine halletmek, cemiyet-i beşeriyeye sulh ve saadeti temin etmek değil, belki kendi hakimiyet ve imtiyazlarını bir müddet daha devam ettirmektir. Sefaletlerin, buhranların, harplerin hakiki sebebi olan sermayedar nizam-ı içtimaisini ortadan kaldırmadan, bir takım küçük, münferit ve kısmi ıslahat ve tedbirlerle bu içtimai hastalıkları azaltmak isteyen bu açığız burjuvaları, on sekizinci asır hayalperest sosyalistlerinin muakibleri olarak kabul edebiliriz. Yalnız aralarında şu farklar vardır ki birinciler meydana koydukları sistemlerde ve faaliyetlerinde samimi bir surette inkılab-ı içtimai gayesi takip ediyorlardı. Halbuki bugünkü ıslahatçıların yegâne düşünceleri ve gayeleri, kendilerini hâkim ve soyucu mevkiinde bulunduran sermayedar tarzını devam ettirmektir.

Hayalperest sosyalistlerden meşhur **Kabe** tahayyül ettiği komünist sistemini mevki-i tatbika koymak için, 1849'da, **Neksa**'da teşkil ettiği komünist müstemlekesi muvaffakiyetle neticelenmemiş ve bu suretle inkılab-ı içtimai teşebbüsü akim kalmıştır.

Bu muvaffakiyetsizliğin hakiki sebepleri ise: hayalperestler, bilâ-tefrik bütün insanların –soyanlar ve soyulanların– adalet ve insaniyet hislerine

sayfa 14

hitap etmeleri, vaaz ve nasihatlerle hâkimlerin imtiyazlı mevkilerini kendiliklerinden bırakacaklarını zanneylemeleridir. Diğer cihetten o devrede sosyalizmin kuvveden fiile çıkmasına müsaade edecek şerait-i iktisadiye mevcut değildi.

Bugün ise, ıslahatçıların, bu şerait-i iktisadiyenin mevcudiyetine rağmen bütün teşebbüsleri akametle neticelenmeye mahkûmdur. Çünkü onlar da hayalperest sosyalistler gibi, inkılab-ı içtimai hasıl olmadan, yani bilumum işçiler istihsal vasıtalarına vaz-ı yed etmeden, hulasa cemiyet-i hazıranın istinat ettiği esaslar değiştirilmeden, sa'yın sermayenin, işçilerin sermayedarların tahakkümlerinden kurtulacaklarını, mesut ve insani bir cemiyetin teessüs edilebileceğini zannediyorlar.

Böyle yüksek hayallere kapılanlara misal olmak üzere ilm-i içtimai mütehassıslarından **Fromanten**'i gösterebiliriz...

Bu zat, sefalet ve harbin hâkim olduğu cemiyet-i hazırayı, insanların sulh ve refah içinde yaşayacakları mesut bir muhit haline koymak için muntazam ve ahenktar bir hayat şartlarını ihtiva eden yeni bir "iktisadi hücre" teşkil etmek istiyor. Bu zata göre, bu teşkilata dahil olan insanlar arasında yeniden teessüs edecek olan refah ve ahenk münasebetleri müdafaa ettiği içtimai teceddüt mezhebinin amelî kıymetini ve mesut neticelerini göstermiş olacak ve cemiyet-i hazıra içinde faal bir istihale unsuru olarak icra-yı tesir edeceğini zannettiği bu hücrenin muslihane ve seri tekâmülüne hiçbir vakit mani olamayacaktır.

sayfa 15

Yani, Mösyö **Fromante** bir nevi “teavün cemiyeti-kooperatif” tesisiyle işe başlamak istiyor.

Biz sermayedarların servetlerine ve imtiyazlarına dokunmadan, cemiyet-i hazıranın istinat ettiği esasları değiştirmeden, bir kelime ile içtimai inkılabı yapmaksızın, mücadelesiz, muslihane bir surette sırf propaganda ile, insanların adalet ve insaniyet hislerine müracaatla “ve teavün cemiyetleri”nin tesiriyle bugün beşeriyetin büyük ekseriyetini kemiren içtimai musibetleri izale etmek kabil olacağını zannetmiyoruz.

Çünkü:

Evvela bu cins teşkilatlar, hiçbir zaman büyük halk kitlelerini etrafında toplayamayacaktır. Bunlardan en çok istifade edenler yine zengin, küçük veya büyük sermayedarlar olacaktır. Bütün memleketlerdeki “kooperatif”ler hareketlerinin tetkiki bize bu hususta sarih bir fikir verebilir.

Bu teavün cemiyetleri, birçok hususlarda şüphesiz her memlekette müstehliklerin büyük bir ekseriyetini teşkil eden kol ve dimağ işçilerine büyük hizmetler etmektedirler. Fakat kabul edemediğimiz bir nokta varsa o da kooperatif teşkilatlarının taammüm ve tekemmülü neticesi sermayedarlık teşkilatının mahvolması meselesidir. Çünkü kooperatiflerin bütün şubât-ı sanayie hâkim olmalarına imkân-ı maddi yoktur. Sermayedar nizam-ı içtimaisi baki kaldıkça, işçilerin mesela vesait-i nakliyeyi kooperatif şeklinde işletebileceklerini kimse tasavvur edemez. Sanayi-i

sayfa 16

madeniye veya nesciye vesaire gibi şubât-ı sanayi o kadar azîm sermayelere ihtiyaç göstermektedir ki bu parayı işçilerin tedarik etmeleri imkân dahilinde değildir.

Kooperatifler müstakbel cemiyetin unsurlarını da hazırlamazlar; bu unsurlar zaten, birçok zamandan beri sermayelerin tekâsüf ve temerküzü sayesinde büyük bir mikyasta hazırlanmıştır.

Farz-ı muhal olarak bu nevi cemiyetler veya teşkilatlar daire-i faaliyetlerini tevsi imkânını bularak cemiyetin esaslarını sarsacak derecede kuvvetlenmeye

başlasalar, menfaatleri ve imtiyazları tehlikeye düşen sermayedarlar ve onların mümessilleri olan hükümetler bu cemiyetleri derhal imha edecek bütün vesait maliktedirler.

Bütün bu ıslahatçılar ya görmüyorlar yahut görmek istemiyorlar ki: değiştirilmesi lazım olan şey, istihsalde, mübadelede, hukukta, ailede, hükümette, münasebat-ı içtimaiyenin heyet-i mecmuasıdır. Kısmi ve münferit yeni münasebetler muvakkaten teessüs etse bile eski münasebetlerin baki kaldığı muhitte zaruri bir surette bozulurlar. İçtimai hayat tecezzi kabul etmez bir küll teşkil eder. Cemiyetin istinat ettiği umumi esaslar da değiştirilmedikçe bazı sahalarda münferit ıslahat yapmak imkânı yoktur. Cemiyetin bütün uzuvları, müesseseleri yekdiğerine bağlıdır.

Bir misal alalım:

Biliyoruz ki bugünkü cemiyette yalnız zengin ailelere mensup olan çocuklar tahsillerini ikmal etmek imkânını buluyorlar. Fakir çocuklar ise

sayfa 17

hatta en müterakki Avrupa memleketlerinde bile, azami iptidai tahsiliyle iktifa etmek zaruretindedirler. Çünkü tâlî tedrisat meccani değildir. Ve fakir işçi ailelerinin çocuklarının tahsili için lazım olan bu parayı verecek iktidarı yoktur. Bu mecburiyet neticesi, ne kadar kabiliyetler, yüksek zekâlar inkişaf etmeden sönüyor, mahvoluyorlar.

Bazı muhaddid ve ıslahatçı geçinen burjuvalar bu elim vaziyeti, nazar-ı dikkate alarak fakir çocukların da tahsillerini ikmal edebilmeleri için, tâlî tedrisatın da mecburi ve meccani olması için uğraşıyorlar...

Bu adamlar, arzularına muvaffak olsalar bile, bekledikleri neticeler hasıl olamayacaktır. Çünkü mecburi ve meccani olan iptidai tahsilini ikmal eden çocuklar gerek hayatlarını kazanmak ve gerek ebeveynine yardım etmek için derhal mücadele-i hayata atılmak mecburiyetindedirler.

Yine maarife ait bir misal daha getirelim: yaşları otuzu, kırkı bulduğu halde ancak bir takım iptidai malumata malik olan işçilerin fennî kabiliyetlerini arttırmak, umumi ve ilmî seviyelerini yükseltmek maksadıyla büyük merkezlerde “amele darülfünunları” açılmıştır. Fakat beş on senelik tecrübe bu

müesseselerden beklenen neticelerin elde edilemediğini göstermiştir. Bunun böyle olması gayet tabiidir. Çünkü kâfi derecede gıda alamayan işçilerin on, on iki saatlik yorucu bir sa'ydan sonra, ders dinlemesi ve anlaması imkân dahilinde değildir.

Hulasa, burjuva ıslahatçıları ancak, sermayedar nizam-ı içtimaisini tehlikeye koymayan ıslahatı yapabilirler, ve bundan maksatları, proletarya

sayfa 18

sınıfının, hayat şartlarında salâh hasıl olduğu kâzib kanaatini hasıl ederek onları sermayedar cemiyetine karşı hücumlarından vazgeçirmek ve zaten kendi dahilî tezatları veya hatayâtı altında göçen cemiyetlerini payandalarla, çökmekten menetmektir.

İşçilerin sermayedarlık illetine karşı bir tek cephe-i harp teşkil ederek yalnız ıslahat değil belki ayaklar altında çığnayan bütün hakları ve kurtuluşları için katî ve son büyük cidale girmek üzere buldukları zamanlar korkularından titreyen burjuvalar işçilere bazı tavizâtta bulunurlar. Onların metaliblerinin bir kısmını kabul ederler. Mesela, sekiz saatlik yevm-i mesai, gündeliklerin hayat pahalılığına tekabül edecek surette tezyidi, istihsalatın amele tarafından murakabe edilmesi... İlh.

Fakat burjuvalar, işçileri hiçbir zaman tatbik edilemeyeceğini bildikleri bu yaldızlı vaatlerle avutmak, onların müttehit cephelerini yarmak ve kabiliyet-i tecavüziyelerini kırmak suretiyle bu buhranlı dakikaları geçirdikten sonra proletaryaya karşı yine eski cebir ve tazyik politikalarında devam etmektedirler.

Zaten şimdiye kadar amelenin nispî refahı için neler yapılmışsa hepsi, gittikçe kuvvetlenen amele teşkilatlarının, sendikalarının müttemadi mücadeleleri neticesi elde edilmiştir. Sermayedarların mümessilleri hükümetler ve mebuslar emrivakiyi tasdik etmekten başka bir şey yapmamışlardır.

***

Hulasa diyebiliriz ki her ne şekilde tezahür ederse etsin, bütün

sayfa 19

İçtimai musibetler sermayedar tarz-ı idaresinin zaruri bir surette tevlit ettiği felaketlerdir.

Sermayedar cemiyeti içinde, yavaş yavaş, yekdiğerini takip eden kısmi ve münferit ıslahatlarla daimi sulh ve umumi saadeti temin edecek olan yeni nizam-ı içtimaiyi tesis eylemek kabil değildir.

Asılda değıştirilmesi lazım ve zaruri olan teferruat değil esastır; cemiyetin istinat ettiği siyasi, iktisadi, adli esaslardır.

Hâkim mevkiinde olan bir sınıfın kendi rızasıyla mevkiini terk ettiği ve malik olduğu imtiyazlara hâtime çektiği, tarih-i beşerde görülmüş hadiselerden değildir.

Bunun içindir ki yeni nizam-ı içtimai; sermayedar teşkilatının haricinde ve ona rağmen, hak ve kuvvetlerinin azametini nihayet idrak eden azîm proletarya kitleleri ve onların mümessilleri olan sendikalar ve sosyalist partileri tarafından tesis edilecektir.

30 Eylül sene 922

TÜSTAV

Sayfa ??

Türkiye’de, millî ve beynelmilel işçi hareketlerini ilmî bir surette tetkik eden ve Marksizm esaslarını izah eden,

AYDINLIK

mecmuasını her ay muntazaman takip ediniz.

Ve neşrettiği

Burjuva Demokrasisi ve Sosyalizm 5 kuruştur

Sermayedar Nizam-ı İctimaisi 10 kuruştur

Sosyalizm ve Tekâmülü 10 kuruştur

Sendika Meseleleri 5 kuruştur

Türkiye ve İctimai İnkılap 10 kuruştur

risalelerini okumak fırsatını kaçırmayınız.

Sipariş için: Babiali Caddesi’nde 71 numarada Aydınlik Müdüriyetine müracaat olunmalıdır.

TÜSTAV